

Op een ijzige dag in 1917 wordt het gewurgde lichaam gevonden van de mooie, tienjarige Belle de jour. Jaren later blikkt een politieagent terug op deze nooit opgehelderde moord, die ook zijn eigen leven ingrijpend heeft veranderd. Vol ingehouden emotie laat Philippe Claudel zien hoe snijdend de pijn om de dood van een geliefde is, en hoe grijs het schemergebied tussen goed en kwaad. Hij ontleedt het menselijk falen met de genadeloze scherppte van een Dostojevski, maar laat tegelijkertijd een tedere, melancholieke gloed oplichten.

Philippe Claudel (Dombasle-sur-Meurthe, 1962) schrijft romans, verhalen en scenario's. *Grijze zielen* is wereldwijd een bestseller. Het boek werd onderscheiden met de prestigieuze literaire Prix Renaudot.

Over *Grijze zielen*:

‘Een schitterend geschreven ballade van melancholie, die eindigt in woede.’ – *Trouw*

‘Claudel is een meesterlijke verhalenverteller.’ –
de Volkskrant

‘Dit boek is werkelijk superieur.’ – *GPD*

‘*Grijze zielen* is absoluut hoogstaande literatuur, maar het prachtige verhaal bevat tevens alle elementen die passen in een diepzinnige en spannende detectiveroman.’ –
Crimezone

‘Een mooi, stil boek. Zorgvuldig geschreven, in een fijn ritme.’ – *Vrij Nederland*

‘Hij schrijft met een scalpeermes en legt de zielen bloot die onder de huid schuilgaan. Hij raakt hun kern en laat ze van alle kanten zien.’ – *L’Express*

‘Een magistraal boek van een echte kunstenaar, die nu eindelijk door het grote publiek ontdekt kan worden.’ – *Le Monde*

‘Philippe Claudel verstaat de kunst zijn personages met een enkele penne streep haarscherp neer te zetten.’ – *La Quinzaine Littéraire*

‘Een prachtige roman met een reikwijdte die zonder overdrijving kan worden vergeleken met die van de grote Russische klassieken.’ – *Le Monde des Livres*

‘Een zeer ontroerende roman. Claudel beschikt over het zeldzame talent om de lezers te raken in dit grootse epos, met personages die zo uit *Les Misérables* afkomstig lijken te zijn.’ – *Le Parisien / Aujourd’hui en France*

‘Een prachtig staaltje literatuur in vloeiend proza, door-drenkt van poëzie.’ – *Madame Figaro*

‘Claudel weet de aandacht tot het einde toe vast te houden. Dit is een detective van hoge kwaliteit én een echte naturalistische roman in één.’ – *Le Figaro Littéraire*

‘Een groot Frans schrijver.’ – *Le Point*

Philippe Claudel
Grijze zielen

Vertaling Manik Sarkar

ULYSSES

2008

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © Éditions Stock 2003
Copyright Nederlandse vertaling © 2004 Manik Sarkar
Eerste druk juni 2004
Veertiende druk februari 2008
Oorspronkelijke titel *Les âmes grises*
Oorspronkelijke uitgever Éditions Stock
Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Het omslagbeeld is een samenstelling van drie beelden van
Magnum Photo's, Corbis en Getty. Het beeld is gemaakt
door Nadina Gray
Foto auteur Francesca Mantovani
Vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam
Druk Hooiberg, Epe
ISBN 978 90 234 2857 2
NUR 302

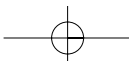
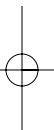
www.debezigebij.nl

Ik ben er. Het is mijn lot om er te zijn.

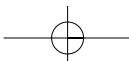
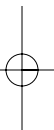
Jean-Claude Pirotte, *Un voyage en automne*

De griffier van de tijd te zijn
Een assessor die men rond ziet waren
Wanneer mens en licht zich vermengen

Jean-Claude Tardif, *L'Homme de peu*

Ter herinnering aan André Vers

1

Ik weet niet precies waar ik zal beginnen. Het is moeilijk. Al die tijd die is verstreken valt niet meer in woorden te vatten, en de gezichten, glimlachen en wonden evenmin. Maar toch moet ik het proberen te vertellen. Vertellen wat ik al twintig jaar op het hart heb. Berouw en grote vragen. Ik moet het mysterie als een buik openrijten en er mijn beide handen in steken, ook als dat nergens iets aan verandert.

Als iemand me zou vragen door welk wonder ik alle feiten ken die ik ga vertellen, dan zou ik antwoorden dat ik ze ken, punt uit. Ik ken ze omdat ze me zo vertrouwd zijn als het vallen van de avond en het gloren van de ochtend. Omdat mijn leven een poging was om ze te verzamelen en samen te voegen, ze te laten spreken en naar ze te luisteren. Vroeger was dat min of meer mijn beroep.

Ik zal vele geesten laten langskomen. Eén daarvan zal in het bijzonder op de voorgrond staan. Die behoorde toe aan een zekere Pierre-Ange Destinat. Meer dan dertig jaar lang was hij procureur in V., en hij kweet zich van zijn

taak als een mechanisch uurwerk dat nergens door van slag raakt en nooit kapot is. Een kunststuk zagezegd, en je hoefde niet eens naar een museum om er de waarde van te zien. In 1917, ten tijde van 'De Zaak' zoals we het hier noemen, waarbij we de hoofdletters onderstrepen met zuchten en mimiek, was hij de zestig al gepasseerd en was hij het jaar daarvoor met pensioen gegaan. Hij was een lange, magere man die op een ijzige vogel leek, majestueus en afstandelijk. Hij sprak weinig. Hij maakte veel indruk. Hij had lichte ogen die niet leken te bewegen, dunne lippen, geen snor, een hoog voorhoofd en grijze haren.

V. ligt een kilometer of twintig van ons vandaan. In 1917 was twintig kilometer een wereld op zich; zeker in de winter, zeker met die oorlog waar maar geen einde aan kwam en die zo'n lawaai van vrachtwagens en handkarren op de wegen veroorzaakte, en stinkende rook en duizenden donderslagen want het front was niet ver weg, ook al was het vanaf de plek waar wij ons bevonden een onzichtbaar monster, een verborgen land.

Destinat had verschillende namen, al naar gelang de plaats en het soort mensen. In de gevangenis van V. noemden de meeste kostgangers hem *Bloedzuiger*. In een van de cellen heb ik zelfs op een dikke, eikenhouten deur een houtsnode gezien die hem voorstelde. Hij leek trouwens behoorlijk goed. De kunstenaar had dan ook alle tijd gehad om zijn model te bewonderen gedurende het twee weken durende proces.

Als wij Pierre-Ange Destinat op straat tegenkwamen, noemden we hem 'meneer de procureur'. De mannen namen hun pet af en de vrouwen van eenvoudige komaf

maakten een kniebuiging. De andere vrouwen, de aanzienlijken, die uit zijn wereld kwamen, neigden lichtjes met het hoofd als vogeltjes die uit een goot drinken. Dit alles merkte hij nauwelijks op. Hij reageerde niet, of zo weinig dat je vier hevig geboende lorgnons zou moeten dragen om zijn lippen te zien bewegen. Volgens mij was dat geen minachting zoals de meeste mensen dachten, maar doodgewoon onthechting.

Ondanks dat was er een jong iemand die hem haast begreep, een jonge vrouw over wie ik het nog zal hebben en die hem – alleen privé – de bijnaam *Tristesse* heeft gegeven. Misschien is zij wel de schuld van alles wat er gebeurd is, maar dat heeft ze nooit geweten.

Aan het begin van de eeuw was een procureur nog heel wat. En in tijden van oorlog, als een enkel mitrailleursalvo een hechte compagnie van tot alles bereide krachtpat-sers wegmaait, is het vragen om de dood van een enkele man in ketens bijna iets ambachtelijks. Ik geloof niet dat hij er uit wreedheid toe kwam om het hoofd van een arme drommel te vragen die een postbode had doodgeslagen of zijn schoonmoeder had opengesneden, waarna hij het nog kreeg ook. Hij zag de zwakzinnige tegenover hem staan, tussen twee agenten, met zijn handboeien om, maar merkte hem nauwelijks op. Hij keek zagezegd door hem heen, alsof de ander al niet meer bestond. Destinatie joeg dan ook geen misdadigers van vlees en bloed na, maar verdedigde een opvatting, niets dan een opvatting: de opvatting die hij had van goed en kwaad.

De veroordeelde brulde als zijn straf werd uitgesproken, huilde, krijste, hief soms zijn handen ten hemel alsof

hij zich opeens zijn catechismus herinnerde. Destinat zag hem al niet meer. Hij borg zijn aantekeningen in zijn map, vier of vijf velletjes papier waarop hij in een klein, verfijnd handschrift in paarse inkt zijn requisitoir had opgeschreven, een handjevol zorgvuldig gekozen woorden die de aanwezigen gewoonlijk deden sidderen en de jury aan het denken zetten, als die tenminste niet sliep. Een paar woorden die volstonden om in een vloek en een zucht een schavot op te richten, sneller en zekerder dan twee meestertimmerlieden in een week.

Hij had niets tegen de veroordeelde, hij kende hem al niet meer. Het bewijs daarvoor heb ik na afloop van een proces met eigen ogen in de hal gezien: Destinat komt naar buiten met het prachtige hermelijnbont van zijn toga nog om zijn schouders en een air alsof hij Cato is; hij komt de toekomstige klant van de guillotine tegen, die hem klagend aanspreekt. Zijn ogen waren nog behuild van de uitspraak, en het lijdt geen twijfel dat hij nu spijt had van de schoten die hij in de buik van zijn baas had gelost. ‘Meneer de procureur,’ kreunt hij, ‘meneer de procureur...’ en Destinat kijkt hem in de ogen, alsof hij de gendarmes en de handboeien niet ziet, legt een hand op zijn schouder en antwoordt: ‘Ja, vriend, wij hebben elkaar al eens ontmoet, nietwaar? Waarmee zou ik je kunnen helpen?’ Zonder enige spot, volkomen oprecht. De ander werd er volledig door gebroken. Alsof het een tweede straf was.

Na elk proces ging Destinat lunchen in de Rébillon, tegenover de kathedraal. De baas daar is een dikke man met een hoofd als een stronk witlof – geel met wit – en een

mond vol slechte tanden. Hij heet Bourrache. Hij is niet snugger, maar hij heeft een neus voor geld. Zo is hij. Daar kan hij niets aan doen. Hij draagt altijd een groot schort van blauwe stof waardoor hij eruitziet als een ingesnoerd tonnetje. In die tijd had hij een vrouw die nooit uit bed kwam vanwege wat we hier een kwijnende ziekte noemen, iets wat hier nogal vaak voorkomt bij vrouwen die de novembermist en hun eigen ontredde ring niet uit elkaar kunnen houden. Inmiddels is ze gestorven, niet zozeer door die ziekte waar ze uiteindelijk wel aan gehecht was geraakt, als wel door wat er gebeurd is, door 'De Zaak'.

In die tijd waren de drie dochters van Bourrache zo blank als lelietjes, maar wel met een krachtig, bloedrood accentje dat hun teint zodanig accentueerde dat ze in brand leken te staan. De jongste was nog geen tien jaar oud. Zij had pech. Of misschien juist wel heel veel geluk. Wie zal het zeggen?

De andere twee moesten het met hun voornamen doen – Aline en Rose – maar de kleinste werd door iedereen *Belle* genoemd, en sommige mensen die poëtisch wilden zijn, maakten daar zelfs *Belle de jour* van, Dagschone. Als ze met z'n drieën karaffen, flessen en bestek door de eetzaal droegen, te midden van tientallen mannen die hard praatten en te veel dronken, dan dacht ik altijd dat er bloemetjes verdwaald waren in een kroeg van verderf. Vooral de kleinste zag er zo fris uit dat ik altijd vond dat ze niet in onze wereld thuishoorde.

Wanneer Destinát het restaurant binnen kwam zei Bourrache, die een man van gewoontes was, altijd dezelf-

de zin tegen hem, zonder er ook maar een letter aan te veranderen: 'Alweer één een kopje kleiner, meneer de procureur!' De ander gaf geen antwoord. Dan bracht Bourrache hem naar zijn plaats. Destinât had zijn eigen tafel die het gehele jaar door voor hem gereserveerd was; een van de beste. Ik zeg niet dé beste, want die was er ook: die stond bij de enorme aardewerken kachel en overzag van achter de met kwasten versierde gordijnen het hele plein voor het paleis van justitie; die tafel was voor rechter Mierck, een vaste klant. Hij kwam vier keer per week. Aan zijn buik kon je dat wel zien – tonnenrond tot aan de bovenkant van zijn dijen – en aan zijn huid ook: die zat vol gesprongen adertjes, alsof alle bourgognes die hij had gedronken zich daar hadden verzameld en stonden te wachten tot ze eruit werden gezet. Mierck mocht de procureur niet zo. Dat was wederzijds. Ik geloof zelfs dat hoe ik het hier opschrijf bepaald milder dan de werkelijkheid is, maar toch kon je ze elkaar plechtig zien groeten, met de hoed in de hand, als twee totaal verschillende mannen die ondanks alles dezelfde routine delen.

Het merkwaardigste was dat Destinât weinig in de Rébillon kwam en er toch zijn eigen tafel had, die dus driekwart van het jaar onbezet was, wat voor Bourrache een behoorlijke inkomstenderving betekende; maar deze gaf hem onder geen beding aan andere klanten, zelfs niet als het jaarmarkt was en alles wat er in de streek aan boeren rondliep zich kwam volproppen na op koeienkonten te hebben geslagen, sinds de dageraad een liter pruimenjenever te hebben gedronken en daarna in het bordeel van vrouw Nain hun behoefte te hebben gedaan. Die tafel

bleef leeg, ook als er gasten werden weggestuurd. Op een dag had Bourrache er zelfs een veehandelaar uit gegoooid die hem opeiste. Die is nooit teruggekomen.

‘Beter een koningstafel zonder koning dan een gast die hier zit met mest aan zijn schoenen.’ Dat zei Bourrache tegen mij, toen ik hem er op een dag over zat te sarren.

2

De eerste maandag van december. Hier in het dorp. 1917. Siberisch koud. De grond klakte onder je hakken en het geluid weerkaatste tot in je achterhoofd. Ik kan me de grote deken nog herinneren die ze over het lichaam van het meisje hadden geworpen en die al snel doorweekt raakte, en de twee smerissen die het lijkje dicht bij de hoge oever bewaakten: Berfuche, een gedrongen mannetje met wilde-zwijnenoren waar haar uit groeide, en Grospeil, een Elzasser wiens familie veertig jaar geleden was geëmigreerd. Iets verder naar achteren stond de jongen van Bréchut zijn vest te verfrommelen, een potige knaap met een dikke buik en haren zo stug als een borstel, die niet precies wist of hij nu moest blijven of weggaan. Hij was het die haar op weg naar zijn werk in het water had zien liggen. Hij was klerk op het kantoor van de havenmeester. Dat is hij nog steeds, al is hij nu twintig jaar ouder en is zijn schedel zo glad als een ijsvlakte.

Een lichaam van een tienjarige is niet echt groot, vooral niet als het doorweekt is van winters water. Berfuche

trok een hoek van de deken weg en blies toen in zijn handen om warm te worden. Het gezicht van Belle de jour werd zichtbaar. Geluidloos vlogen er een paar kraaien voorbij.

Ze leek op een sprookjesprinses met blauwige lippen en witte oogleden. Haar haren waren verstrikt geraakt in het gras, dat bruin was van de ochtendvorst. Haar handjes omklemden de leegte. Het was die dag zo koud dat onze snorren met sneeuw bedekt raakten wanneer we de lucht als stieren uitbliezen. We stampten met onze voeten om er het bloed in te laten terugkeren. Logge ganzen tekenden cirkels in de lucht. Het leek alsof ze de weg kwijt waren. De zon zat weggedoken in een jas van mist die meer en meer verwaaide. Zelfs de kanonnen leken bevroren. Er was niets te horen.

‘Misschien is het eindelijk vrede,’ waagde Grosspeil.

‘Vrede, m’n grootje,’ beet zijn collega hem toe en sloeg de drijfmatte wollen deken weer over het lichaam van het meisje.

We wachtten op de heren uit V. Eindelijk waren ze er, in gezelschap van de burgemeester die een behoorlijk chagrijnige kop had, zoals je die hebt als je op een onchristelijk tijdstip uit bed wordt gehaald, en dan nog wel bij zulk weer dat je er nog geen hond op uit zou sturen. Rechter Mierck was er, zijn griffier wiens naam ik nooit gekend heb maar die door iedereen *Croûteux* werd genoemd vanwege een onappetijtelijk eczeem dat de linkerhelft van zijn gezicht aanvrat, drie onderofficiers van de gendarmerie die dachten dat er weinig was waarvan ze nog zouden op-

kijken, en een militair. Wat die militair daar deed weet ik niet, maar we zagen hem hoe dan ook niet lang: hij viel al snel flauw en we moesten hem naar café Jacques dragen. Die parmantige pauw had vast nog nooit een bajonet van dichtbij gezien, hooguit in een wapendepot. Dat kon je zien aan zijn onberispelijk gestreken uniform dat eruitzag alsof het gemaakt was voor een paspop van de beroemde kleermaker Poirer. Oorlog voerde hij zonder twijfel vanuit een grote, velours fauteuil bij een gietijzeren kachel, en besprak hij 's avonds met een champagneflûte in zijn hand met meisjes in baljurken, onder vergulde lambriseringen en kristallen ornamenten, omringd door het geschetter van een bepruikt kamerorkest.

Onder zijn Cronstadt-hoed en zijn van lekker eten voldane uiterlijk was rechter Mierck keihard. De wijnsauzen gaven zijn oren en neus misschien wel kleur, maar maakten hem niet zachtaardiger. Hij tilde de deken zelf op en bekeek Belle de jour langdurig. De anderen wachtten op een woord of een verzuchting, hij kende haar ten slotte goed, hij zag haar elke dag of bijna elke dag als hij zich in de Rébillon ging volvreten. Hij bekeek het lichaampje alsof het een steen was of een stuk hout: harteeloos, met een oog zo ijzig als het vlakbij stromende water.

'Het is de dochter van Bourrache,' fluisterde men hem in het oor, om daarmee te zeggen: 'Dat arme kind, ze was pas tien, beseft u wel dat ze u gisteren nog brood kwam brengen en uw tafellaken gladstreek?' Abrupt draaide hij zich op zijn hakken om naar degene die hem had durven aanspreken. 'En wat kan mij dat schelen? Een dode is een dode!'

Voor ons was rechter Mierck tot die tijd altijd rechter Mierck geweest, punt uit. Hij had zijn plaats en zo was het. Al waren we niet bepaald dol op hem, we respecteerden hem wel. Maar na wat hij op die eerste maandag in december bij het doorweekte lijkje van dat meisje zei, en vooral de manier waarop, behoorlijk scherp, vrij luchtig en met een vonk van plezier in zijn ogen omdat hij nu eindelijk een misdaad had, eindelijk een echte – want dat was het, geen twijfel mogelijk! – in deze tijd van oorlog waarin alle moordenaars duimendraaiden in het burgerbestaan om dubbel zo sterk tekeer te gaan in uniform, na dus dat antwoord keerde de hele streek hem als één man de rug toe en dacht men alleen nog met walging aan hem.

‘Juist, juist, juist, juist...’ vervolgde hij neurriënd, alsof hij zo ging kegelen of jagen. Toen kreeg hij honger. Een bevlieging, een gril: zachtgekookte eieren moest hij hebben. ‘Met het eigeel nog vloeibaar en het wit gestold!’ preciseerde hij; eieren, hier en nu, aan de oever van het kleine kanaal, bij tien graden onder nul, naast het lichaam van Belle de jour: ook dat was schokkend!

Eén van de drie gendarmes, degene die dat watje met z’n epauletten had weggebracht en net weer terug was, stootte meteen weer weg, tot uw orders, om de eitjes op de kop te tikken, ‘meer nog dan eitjes: wereldbolletjes, kleine wereldbolletjes’, zoals rechter Mierck ze noemde wanneer hij hun schaal stuktikte met een piepklein hamertje van bewerkt zilver dat hij daar elke keer speciaal voor uit zijn vestzakje viste, want die bevlieging die zijn snor goudgeel besmeurde overviel hem wel vaker.

Terwijl hij op zijn eieren wachtte, speurde hij meter

voor meter de omgeving af en floot ondertussen zachtjes, met zijn handen gevouwen achter zijn rug, terwijl de anderen zich nog steeds warm probeerden te houden. En hij praatte, hij was niet te stuiten. In zijn mond bestond er geen Belle de jour meer, terwijl hij haar voorheen toch ook zo had genoemd, dat had ik zelf gehoord. Nu had hij het over 'het slachtoffer', alsof de dood niet alleen een einde aan het leven, maar ook aan lieve bloemennaampjes maakte.

‘Bent u degene die het slachtoffer heeft ontdekt?’

De jongen van Bréchut frunnikt nog steeds aan zijn vest, alsof hij zich erin wil verstoppen. Hij knikt van ja, en de ander vraagt hem of hij zijn tong heeft verloren. De jongen van Bréchut schudt van nee en zegt nog steeds niets. Dit alles irriteert de rechter merkbaar, en langzaam verdwijnt het goede humeur dat de moord hem heeft gegeven, temeer omdat de gendarme op zich laat wachten en de eieren maar niet arriveren. Dan is de jongen van Bréchut bereid om in details te treden, en de ander luistert en mompelt zo nu en dan ‘Juist, juist, juist...’

Minuten gaan voorbij. Het is nog even koud. De ganzen zijn inmiddels verdwenen. Het water stroomt verder. Een punt van de deken hangt in de stroom die hem door elkaar schudt en binnenstebuiten keert, hem laat bewegen als een hand die de maat aangeeft, die wegzinkt en weer te voorschijn komt. Maar dat ziet de rechter niet. Hij luistert naar het verhaal van de jongen van Bréchut, mist er geen woord van, is zijn eieren vergeten. De ander heeft er nu nog een heldere voorstelling van, maar later zal hij er een roman van maken, omdat hij achter elkaar alle

kroegen afloopt om zijn verhaal te vertellen en zich vol laat gooien door alle kasteleins. Uiteindelijk zal hij rond middernacht ladderzat met koortsige tremolo's de naam van het meisje uitschreeuwen en alle glazen wijn die hij links en rechts gedronken heeft over zijn broek heen pissen. Helemaal aan het einde van zijn avond zou hij zo zat als een kanon zijn en voor een groot publiek alleen nog maar gebaren maken. Mooie gebaren, serieus en dramatisch en door de wijn nóg sprekender.

De dikke billen van rechter Mierck puilden uit over zijn jachtstoeltje, een driepoot van kamelenhuid en ebbenhout, die de eerste keren dat hij hem te voorschijn haalde grote indruk op ons had gemaakt – hij was net terug uit de koloniën... drie jaar lang had hij in de buurt van Ethiopië of zoiets op kippendieven en graanplunderaars gejaagd. Op het slagveld van de ondervraging vouwde hij het krukje continu in en weer uit, zat er peinzend op als een schilder naast zijn model of zwaaide hem door de lucht als een generaal die om veldslagen verlegen zit.

Terwijl de rechter naar Bréchut luisterde, zat hij zijn eieren te eten, want die waren eindelijk gearriveerd, in een grote, witte, dampende handdoek, gebracht door de serviele gendarme die zich het vuur uit de sloffen had gierend. Nu was de snor van de rechter grijs met geel. De eierschalen lagen bij zijn voeten. Hij verbrijzelde ze met zijn hak en veegde onderwijl zijn lippen af met een grote, batisten zakdoek. Het klonk als het breken van de glazen botten van een koppel vogels. De restanten van de schalen kleefden als minuscule ruitersporen aan zijn laars terwijl

vlakbij, slechts een paar passen verderop, Belle de jour nog steeds onder haar lijkwade van doorweekte wol lag. De eieren hadden de rechter er niet minder om gesmaakt. Ik ben er zeker van dat ze hem er zelfs een stuk lekkerder door smaakten.

Bréchut was klaar met zijn verhaal. De rechter had het gelijktijdig met zijn wereldbolletjes verschalkt, als een kenner. 'Juist, juist, juist...' zei hij terwijl hij opstond en zijn frontje rechte trok. Toen keek hij naar het landschap alsof hij het diep in de ogen wilde kijken. Nog steeds stram en met zijn hoed recht op het hoofd.

De ochtend stortte zijn licht en zijn uren uit. Iedereen stond op zijn plaats als tinnen soldaatjes in een miniatuurtheater. Berfuche had een rode neus en tranende ogen. Grosspeil kreeg de kleur van het water. Croûteux hield zijn notitieboekje in zijn hand, waarin hij al wat aantekeningen had gemaakt, en krabde soms aan zijn zieke wang waar de kou wittige vlekken op maakte. De gendarme van de eieren leek van was. De burgemeester was terug naar zijn stadhuis gegaan, tevreden dat hij de warmte weer kon opzoeken. Hij had zijn rolletje gespeeld. De rest ging hem niet meer aan.

De rechter stond met zijn handen op de rug, hapte gulzig naar de blauwe lucht en maakte sprongetjes op de plaats. Het wachten was op Victor Desharet, de arts uit V. Maar de rechter had geen haast meer. Hij genoot van de plaats en het tijdstip. Hij probeerde het in het diepst van zijn geheugen in te prenten, waar zich al heel wat misdaaddecors en moordlandschappen bevonden. Het was zijn eigen museum, en ik weet zeker dat als hij erdoor-

heen liep, er rillingen door hem heen gingen die niet onderdeden voor die van moordenaars. De scheidslijn tussen jager en prooi is dun.

De dokter arriveert: wat een stel, de rechter en hij! Ze kennen elkaar al sinds de middelbare school. Ze tutoyeren elkaar, maar uit hun mond klinkt het zo raar dat het lijkt alsof ze 'u' zeggen. Ze eten geregeld samen, in de Rébillion en andere restaurants; dat duurt uren; dan komt er van alles voorbij, vooral charcuterie en orgaanvlees: hoofdkaas, *gras-double* met room, gepaneerde varkenspootjes, pens, hersenen, gebakken niertjes. Omdat ze elkaar al zo lang kennen en dezelfde dingen naar binnen werken, zijn ze mettertijd op elkaar gaan lijken: dezelfde huidskleur, dezelfde overmatig weelderige plooien in de hals, dezelfde buik, dezelfde ogen die de wereld haastig lijken op te nemen en de modder op straat net zo hard ontwijken als elke vorm van mededogen.

Desharet bekijkt het lichaam alsof het een studieobject is. Hij is zichtbaar bezorgd dat zijn handschoenen nat zullen worden. Toch heeft ook hij het meisje goed gekend; onder zijn vingers is ze echter geen dood kind meer, maar gewoon een lijk. Hij raakt Belle de jours lippen aan, tilt haar oogleden op, maakt haar kraag los en dan ziet iedereen de violette striemen die wel een halsketting lijken. 'Wurging,' verklaart hij. Je hoeft niet van de universiteit te komen om dat te kunnen zeggen, maar toch is dat woord op die plaats, op die bevroren ochtend, vlak bij het lichaamje, een klap in je gezicht.

'Juist, juist, juist...' begint de rechter weer, zeer tevreden dat hij een moord heeft, een echte, waar hij zijn tan-

den in kan zetten, een kindermoord nog wel, en als bekroning ook nog op een meisje. En dan vraagt hij, nog steeds draaiend op zijn hakken met allemaal poses en grimassen en zijn snor plakkerig van het eigeel: 'En wat is dat voor een deur?' Dan kijkt iedereen naar de deur in kwestie alsof die plotseling verschenen is als een Heilige Maagd; het is een klein deurtje dat halfopen staat naar bevroren en vertrapt onkruid, een deur in een grote, hoge omheining met daarachter een park, een echt park met echte bomen en achter al die bomen met hun verstrengelde kale takken de omtrekken van een hoog huis, een landhuis, een groot, ingewikkeld bouwwerk.

Bréchut geeft antwoord en wringt zijn handen van de kou: 'Nou, dat is het park van het kasteel...'

'Een kasteel...' herhaalt de rechter alsof hij in de maling wordt genomen.

'Nou ja, het kasteel van de procureur.'

'Kijk eens aan, dus daar...' zei de rechter meer tegen zichzelf dan tegen ons; wij die toen al niet meer voor hem betekenden dan muizenkeutels. Je zou toch denken dat het hem plezier zou doen de naam van zijn rivaal te horen vallen, en zeker als daar een strikje omheen zat dat riekte naar een gewelddadige dood; de naam van een man die even machtig was als hij en die hij haatte, hoewel niemand eigenlijk precies wist waarom, misschien gewoon omdat rechter Mierck alleen maar kón haten, omdat dat zijn diepste aard was.

'Juist, juist, juist...' vervolgde hij, plotseling weer opgeruimd, en drukte zijn dikke lijf op het exotische billenbankje dat hij recht tegenover het deurtje naar het park